

Risale-i Nevî Külliyyatı'ndan

Ahimâcât

(Üçüncü Şuâ)

*Bediüzzaman
Said Nursî*

MÜNÂCÂT

(Üçüncü Şuâ)

Bediüzzaman Said Nursî

Risale-i Nur Külliyyati'ndan

MÜNÂCÂT

(Üçüncü Şuâ)

Bediüzzaman

Said Nursî

İstanbul - 2007

MÜNÂCÂT

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2007

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Ltd. Şti.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Ltd. Şti.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978-975-9090-77-7

Yayın Numarası

67

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarnıç Yolu Üzeri Nu: 7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Mayıs 2007

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. Nu: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Şahdamar Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak Nu: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89

www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

MÜKKADDİME.....	1
MÜNÂCÂT.....	5
(Lem'alar, On Yedinci Lem'a, On İkinci Nota'dan).....	90
(Mektubat, Yirminci Mektup'tan).....	98
(Mesnevî-i Nuriye'den).....	100
(Sözler, Onuncu Söz'den).....	102
Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler.....	105
İndeks.....	107

Mukaddime

Bu Sekizinci Hücet-i İmaniye,^(Hâşiye) vüçûb-u vüçûda ve vahdâniyete delâlet ettiği gibi; hem delâil-i kat'îye ile rubûbiyetin

---

Hâşiye: “Sekizinci Hücet-i İmaniye” tabiri, Asâyı Musa Mecmuası'na giren imanî risalelerin sıraları itibarıyladır. Bu Münâcât Risalesi; Asâyı Musa, İkinci Kısım'da sekizinci sıradadır. (Hazreti Üstad'ın Talebeleri)

Delâil-i kat'îye: Kesin deliller.

Delâlet etmek: Göstermek, ispat etmek.

Hücet-i imaniye: İmana ait delil.

Mukaddime: Başlangıç, giriş.

Münâcât: Yakarış. Sessizce, içten içe dua etme.

Rubûbiyet: Cenâb-ı

Hakk'ın her şeyi kuşatan terbiye, idare ve hâkimiyeti.

Vahdâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın birliği. Eşyada, genel ve umumi her şeyde O'nun birliğini gösteren tecellisi.

Vüçûb-u vüçûd: Cenâb-ı Hakk'ın varlığının kendinden ve kesin olması.

ihatasına ve kudretinin azametine delâlet eder. Hem hâkimiyetinin ihatasına ve rahmetinin şümûlüne dahi delâlet ve isbat eder. Hem kâinatın bütün eczasına hikmetinin ihatasını ve ilminin şümûlünü isbat eder.

Elhâsıl, bu Sekizinci Hücçet-i İmaniye'nin her bir mukaddimesinin sekiz neticesi var. Sekiz mukaddimelerin her birinde, sekiz neticeyi delilleriyle isbat eder ki; bu cihette bu Sekizinci Hücçet-i İmaniye'de yüksek meziyetler vardır.

Bu Risale-i Münâcât; hem vücûb-u vücûd, hem vahdet, hem ehadiyet, hem

Azamet: Büyüklük.

Ecza: Bölümler, kısımlar.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın esmâ ve sıfatlarıyla her varlığa özel, ayrı şekilde tecelli eden birliği.

Elhâsıl: Hâsılı, netice olarak.

İhata / şümûl: İçine alma, kapsama, kuşatma.

Meziyet: Ayırıcı vasıf, üstün özellik.

haşmet-i rubûbiyet, hem azamet-i kudret, hem vüs'at-i rahmet, hem umumiyet-i hâkimiyet, hem ihata-yı ilim, hem şümûl-ü hikmet gibi en mühim esâsât-ı imaniyeyi harika bir îcaz içinde fevkalâde bir kat'iyet ve hâlisiyet ve yakîniyet ile isbat eder.

Azamet-i kudret: Cenâb-ı Hakk'ın kudretinin büyüklüğü.

Esâsât-ı imaniye: İman esasları, imanın temel şartları.

Hâlisiyet: Hâlis olma. Saflık, duruluk, berraklık.

Haşmet-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın varlığı gözetme ve idaresindeki ihtişam, büyüklük.

İcaz: Oldukça az sözle çok şeyler ifade etme. Kısa ve özlü anlatım, yazı.

İhata-yı ilim: Cenâb-ı

Hakk'ın ilminin her şeyi kapsaması.

Şümûl-ü hikmet: Cenâb-ı Hakk'ın hikmetinin her şeyi içine alması.

Umumiyet-i hâkimiyet: Cenâb-ı Hakk'ın hâkimiyet ve idaresinin her şeyi kuşatması.

Vüs'at-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin genişliği, enginliği.

Yakîniyet: Bir şeyi tam, doğru, şüphe duymayacak şekilde bilme. Kesinlik, şüphesizlik.

Haşre işârâtı ve bilhassa âhirdeki şiddetli işârâtı çok kuvvetlidir.

Said Nursi

Âhir: Son, en son.

İşârât: İşaretler.

Münacât

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ
الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ
بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ
مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا
مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ
الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ¹

¹ “Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün sürelerinin değişmesinde, insanlara fayda

**Üçüncü Şuâ Olan Bu Münâcât
Risalesi, Mezkûr Âyetin
Bir Nevi Tefsiridir**

Yâ İlâhî ve Yâ Rabbî!

Ben imanın gözüyle ve Kur'ân'ın tâlimiyle ve nuruyla ve Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) dersiyile ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki:

---

sağlamak üzere denizlerde gemilerin süzülüşünde, Allah'ın gökten indirip kendisiyle ölmüş yeri canlandırdığı yağmurda, ve yeryüzünde hayat verip yaydığı canlılarda, rüzgârların yönlerini değiştirip durmasında, gökle yer arasında emre hazır bulutların duruşunda, elbette aklını çalıştıran kim-seler için Allah'ın varlığına ve birliğine nice deliller vardır.” (Bakara Sûresi, 2/164).

İsm-i Hakîm: “Her şeyi yerli yerince yapan” anlamında Cenâb-ı Hakk'ın “Hakîm” ismi.

Tâlim: Öğretme, bilgilen-dirme.

Mezkûr: Geçen, zikre-dilen.

Semâvâtta hiçbir *deveran* ve *hareket* yoktur ki, böyle intizamıyla senin mevcûdiyetine işaret ve delâlet etmesin...¹

Ve hiçbir *ecrâm-ı semâviye* yoktur ki; sükûtuyla, gürültüsüz vazife görerek, direksiz durmalarıyla,² senin rubûbiyetine ve vahdetine şehâdeti ve işareti olmasın...

¹ Göklerde ve yerdeki her hareketin, Cenab-ı Hak'ın varlığına işaret ettiğini ifade eden bazı âyetler için bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/190; En'âm Sûresi, 6/99...

² Bkz.: "Allah O'dur ki gökleri, sizin de görüp durduğunuz gibi, direksiz yükseltti." (Ra'd Sûresi, 13/2); ayrıca bkz.: Lokman Sûresi, 31/10.

Delâlet: İspatlama, gösterme.

Deveran: Dönüp durma.

Ecrâm-ı semâviye: Gök cisimleri; gezegenler, yıldızlar.

Mevcûdiyet: Varlık.

Rubûbiyet: Allah'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

Semâvât: Gökler.

Sükût: Susma, sessizlik.

Vahdet: Birlik.

Ve hiçbir yıldız yoktur ki; mevzun hil-katiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümâselet ve müşâbeheth sikkesiyle senin haşmet-i ulûhiyetine ve vahdâniyetine işaret ve şehâdetinde bulunmasın...

Ve on iki seyyâreden hiçbir seyyâre yıldız yoktur ki; hikmetli hareketiyle ve itaatli musahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle senin

Haşmet-i ulûhiyet:
Cenâb-ı Hakk'ın hâkimi-yetindeki ihtişam, büyüklük.

Hilkat: Yaratılış.

Mevzun: Ölçülü, tartılı.

Musahhariyet: İstifadeye, kullanıma hazır hâle getirilme.

Mümâselet: Denklik.
Şekil ve özellik itibarıyla

birbirine benzeme.

Müşâbeheth: Benzerlik.

Peyk: Uydu.

Seyyare: Gezegen.

Vahdâniyet: Allah'ın birliği.

vücûb-u vücûduna şehâdet ve saltanat-ı ulûhiyetine işaret etmesin...

Evet, gökler sekeneleriyle, her biri tek başıyla şehâdet ettikleri gibi; *heyet-i mecmûasıyla*, derece-i bedâhette –*Ey zemin ve gökleri yaratan Yaratıcı!*– senin vücûb-u vücûduna öyle zâhir şehâdet, –*Ve ey zerrâtı muntazam mürekkebâtıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyâre yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren*– senin

Derece-i bedâhet: Açık durum, derece.

Heyet-i mecmûa: Genel durum, yapı.

Mürekkebât: Terkipler, bileşimler.

Saltanat-ı ulûhiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığı kendine itaat ettiren idaresi.

Sekene: Nüfus, halk.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

Vücûb-u vücûd: Cenâb-ı Hakk'ın varlığının kendinden ve kesin olması.

Zerrât: Zerreler. Atom veya molekül gibi madenin en küçük parçaları.

vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şehâdet ederler ki; göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî burhanlar ve parlak deliller, o şehâdeti tasdik ederler.

Hem bu sâfi, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde süratli ecramiyla muntazam bir ordu.. ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, senin rubûbiyetinin haşmetine ve her şeyi îcad eden kudretinin azametine zâhir delâlet.. ve hadsiz semâvâtı ihata eden hâkimiyetinin ve her bir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret.. ve bütün mahlûkat-ı semâviyenin bütün

---

Azamet: Büyüklük, ululuk.

Burhan: Delil.

Ecrâm: Cansız cisimler.

Mahlûkât-ı semâviye: Gökte, uzaydaki varlıklar.

Zîhayat: Canlı.

işlerine ve keyfiyetlerine taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin her şeye ihatasına.. ve hikmetinin her işe şümûlüne şüphesiz şehâdet ederler. Ve o şehâdet ve delâlet o kadar zâhirdir ki; güya yıldızlar, şahit olan göklerin şehâdet kelimeleri ve tecessüm etmiş nuranî delilleridirler.

Hem semâvat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise; mutî neferler, muntazam sefineler, harika tayyareler, acâib lâmbalar¹ gibi vaziyetiyle senin saltanat-ı ulûhiyetinin şâşaasını gösteriyorlar.

---

¹ Bkz.: Fussilet Sûresi, 41/12; Mülk Sûresi, 67/5.

Mutî: İtaat eden, söz dinleyen.

Sefine: Gemi.

Taallûk etmek: İlgili olmak.

Tayyare: Uçak.

Tecessüm etmek: Maddî bir varlık, bir cisim hâlini almak.

Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyârelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delâlet ve ihtarıyla güneşin sâir arkadaşları olan yıldızların bir kısmı, âhiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâkî olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vâcibü'l-vücûd! Ey Vâhid-i Ehad!

Bu harika yıldızlar, bu acîb güneşler, aylar; senin mülkünde, senin semâvâtında, senin emrinle ve kuvvetin ve kudretinle ve senin idare ve tedbirinle teshir ve tanzim

Delâlet: İspatlama, gösterme.

İhtar: Hatırlatma.

Tanzim: Düzenleme, tertipleme.

Teshir: Emir altına alma, itaat ettirme.

Vâcibü'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah.

Vâhid-i Ehad: Bir ve tek, Yüce Allah.

ve tavzif edilmişlerdir.¹ Bütün o ecrâm-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden birtek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hâl ile "Sübhânallah, Allahu Ekber" derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla seni takdis ederim.

¹ Bkz.: "Hem geceyi ve gündüzü, güneş'i ve ay'ı sizin hizmetinize verdi. Diğer yıldızlar da O'nun emriyle size râm edilmiştir. Elbette aklını çalıştıran kimseler için bunda alınacak nice dersler var!" (Nahl Sûresi, 16/12); ayrıca bkz.: Ra'd Sûresi, 13/2; İbrahim Sûresi, 14/33.

Allahu Ekber: "Allah büyüktür!"

Ecrâm-ı ulviye: Büyük gök cisimleri.

Hâlık: Hz. Yaradan.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, davranışların ortaya koyduğu durum.

Sübhânallah: "Cenab-ı Hakk zâtında, sıfâtında ve fiillerinde bütün kusurlardan münezzehtir!"

Takdis etmek: Mukaddes bilmek, Cenab-ı Hakk'ın kusursuz, pâk ve her hususta noksansız olduğunu ifade etmek.

Tavzif: Vazifelendirme, görev verme.

Tesbihat: Cenâb-ı Hakk'ın her türlü noksanlardan, kusurlardan münezzehtir ve yüce olduğunu ifade eden dualar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından ihtifâ etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl! Ey Kâdir-i Mutlak!

Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyile ve Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle anladım:

Nasıl ki gökler, yıldızlar senin mevcûdiyetine ve vahdetine şehâdet ederler. Öyle de *cevv-i semâ*, bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla

Azamet-i kibriyâ: Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz ululuğu, yüceliği.

Cevv-i semâ: Hava, atmosfer.

İhtifâ etmek: Gizlenmek, saklanmak.

Kadîr-i Mutlak: Mutlak, sınırsız kudret sahibi Hz. Allah.

Kadîr-i Zülcelâl: Her şeye gücü yeten Yüce Allah.

Ra'd: Gök gürültüsü.

Şiddet-i zuhur: Gözün görme sınırlarını aşan, ihata edilemeyecek bir tarzda, çok şiddetli olarak belirme, zuhur etme.

senin vücûb-u vücûduna ve vahdetine şehâdet ederler.

Evet câmid, şuursuz *bulut*; âb-ı hayat olan *yağmuru* muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak senin rahmetin ve hikmetindedir; karışık tesadüf karışamaz.¹

Hem elektriğin en büyüğü bulunan ve fevâid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, senin fezâdaki kudretini güzelce tenvir eder.

---

¹ Bkz.: “Gökleri ve yeri yaratan Allah’tır. Gökten yağmur indirip size rızık olsun diye, onunla türlü türlü meyveler ve ürünler çıkaran da O’dur.” (İbrahim Sûresi, 14/32); “O’dur ki gökten yağmur indirir. Hem içeceğiniz su ondan oluşur, hem de hayvanlarınızı içinde otlattığınız ot ve ağaçlar!” (Nahl Sûresi, 16/10).

Fevâid-i tenviriyeye: Aydınlatmaya sağladığı faydalar.

Tenvir etmek: Aydınlatmak.

Hem yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezâyı konuşuran ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan *ra'dât* dahi, lisan-ı kâl ile konuşarak seni takdis edip rubûbiyetine şehâdet eder.¹

Hem zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek ve nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifelerle tanzif edilen *rüzgârlar* dahi;² cevvi, âdetâ bir hikmete binâen

¹ Bkz.: “Gök gürlmesi hamd ile O’nu takdis ve tenzih eder. Melekler de duydukları saygıdan ötürü O’nu takdis ve tenzih ederler. O yıldırımlar gönderir, onlarla dilediği kimseleri çarpar.” (Ra’d Sûresi, 13/13).

² Bkz.: “O’dur ki, rahmeti olan (yağmurun) önünden

Cevv: Hava, atmosfer.

Lisan-ı kâl: Sesli, sözlü ifade, anlatma.

Nüfus: Nefisler, canlar.

Ra’dât: Gök gürültüleri.

Rubûbiyet: Allah’ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

“Levh-i Mahv ve İsbat” ve “yazar, ifade eder sonra bozar tahtası” suretine çevirmekle, senin faaliyet-i kudretine işaret ve senin vücûduna şehâdet ettiği gibi, senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi; mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle senin vüs’at-i rahmetine ve geniş şefkatine şehâdet eder.

---

müjdecî olarak rüzgârlar gönderir. Nihayet bu rüzgârlar o ağır bulutları hafif bir şeymiş gibi kaldırıp yüklendiklerinde, bakarsın biz onları, ekinleri ölmüş bir ülkeye sevk ederiz. Derken oraya su indiririz de orada her türlüşünden meyveler, ürünler çıkarırız. (A’râf Sûresi,7/57); ayrıca rüzgârın aşılama vazifesiyle ilgili bkz.: Hicr Sûresi, 15/22.

Levh-i Mahv ve İsbat: Allah’ın zaman sayfasında yazar-bozar bir tahtası hükmünde olan eşya, varlık.

Mevzun: Ölçülü, tartılı.

Vüs’at-i rahmet: Rahmetin genişliği, enginliği.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'âl ve Ey Feyyâz-ı Müteâl!

Senin vücûb-u vücûduna şehâdet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur; birer birer şehâdet ettikleri gibi, heyet-i mecmûasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber; birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

Berk: Şimşek.

Feyyâz-ı Müteâl: Dâima bereket içinde bolca veren Yüce Allah.

Haysiyet: İtibar, cihet, dolayı.

Heyet-i mecmûa: Genel durum, yapı.

Keyfiyet: Nitelik.

Mutasarrıf-ı Fa'âl: Varlık üzerinde aralıksız, kesintisiz tasarruf ve faaliyette bulunan Zât.

Vücûb-u vücûd: Varlığının kendinden ve kesin olması.

Hem koca fezâyı bir mahşer-i acâib yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rubûbiyetinin haşmetine.. ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkır ve onunla zemin bahçesini sulattırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve her bir şeye şümûlüne şehâdet ettikleri gibi.. umum zemine ve bütün mahlûkâta cevvi perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve her şeye yetişmelerine delâlet eder.

Hem fezâdaki hava, o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam.. ve bulut ve yağmur,

---

Delâlet etmek: Göstermek, isbat etmek.

Hakîmâne: Hikmetlice, yerli yerince.

İstihdam: Çalıştırma, görevlendirme, hizmet

ettirme.

Mahşer-i acâib: Orijinal, benzersiz güzelliklerin toplandığı alan.

o kadar alîmâne faydalarda istîmal olunur ki; her şeye ihata eden bir ilim ve her şeye şâmil bir hikmet olmazsa o istîmal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'âlün limâ yürîd!

Cevv-i fezâdaki faaliyetinle her vakit bir numûne-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuûnâta bulunan kudretin, dünyayı âhirete çevirecek ve âhirette şuûnât-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Alîmâne: Çok iyi bile-rek.

Cevv-i fezâ: Uzay boş-luğu.

Fa'âlün limâ yürîd:
“İsteddiğini, dilediğince yapan.”

İstîmal: Kullanma.

Numûne-i haşir ve kıya-met: Kıyamet ve tekrar dirilme örneği.

Şuûnât: İlâhî işleyişler, icraatlar.

Şuûnât-ı sermediye:
Devamlı, sürekli işleyiş-ler, icraatlar.

Ey Kadîr-i Zülcelâl!

Cevv-i fezâdaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd; senin mülkünde, senin emrin ve havlinle, senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu fezâ mahlûkatı, gayet süratli ve âni emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren Âmir ve Hâkim'lerini takdis ederek rahmetini medh ü senâ ederler.

Ey arz ve semâvâtın Hâlık-ı Zülcelâli!

Hâlık-ı Zülcelâl: Yüce Yaratıcı.

Havl: Kudret, güç.

Kadîr-i Zülcelâl: Her şeye gücü yeten Yüce Allah.

Medh ü senâ etmek: Övmek, yüceltmek.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Takdis etmek: Mukaddes, kusursuz olduğunu ifade etmek.

Vazifedar: Vazifeli, görevli.

Senin Kur'ân-ı Hakîm'inin tâlimiyle ve Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtu vesselâm*) der-siyle iman ettim ve bildim ki:

Nasıl semâvât yıldızlarıyla ve cevvi-fezâ müştemilâtıyla senin vücûb-u vücûduna ve senin birliğine ve vahdetine şehâdet ediyorlar. Öyle de arz, bütün mah-lûkatıyla ve ahvâliyle senin mevcûdiyetine ve vahdetine, mevcudâtı adedince şehâdetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir *tahavvül* ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını de-ğiştirmek gibi hiçbir *tebeddül* –cüz'î olsun, küllî olsun– yoktur ki intizamıyla senin vü-cûduna ve vahdetine işaret etmesin...

Cüz'î: Küçük, hususi.

Küllî: Genel, umumi.

Müştemilât: Bir şeyin içinde bulunan, ona

bağlı şeyler.

Tahavvül: Başkalaşma, hâl değiştirme.

Tebeddül: Değişim.

Hem hiçbir hayvan yoktur ki zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızkıyla.. ve yaşamasına lüzumlu bulunan cihazâtın hakîmâne verilmesiyle, senin varlığına ve birliğine şehâdeti olmasın...

Hem her baharda gözümüz önünde îcad edilen nebâtât ve hayvanâttan hiçbir tanesi yoktur ki sanat-ı acîbesiyle ve latîf zînetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzûniyetiyle seni bildirmesin...

Ve zemin yüzünü dolduran ve nebâtât ve hayvanât denilen kudretinin harikaları

Latîf: Hoş, güzel.

Mevzûniyet: Ölçülü, tartılı olma.

Rahîmâne: Pek büyük bir merhamet ile.

Sanat-ı acîbe: Benzersiz, orijinal sanat.

Temeyyüz: Benzerlerinden ayrılma, seçilme.

ve mu'cizeleri, mahdut ve maddeleri bir ve müteşâbih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden yanlıışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i fârikalı olarak yaratılışları Sâni-i Hakîm'lerinin vücûduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şehâdettir ki ziyanın güneşe şehâdetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem *hava, su, nur, ateş, toprak* gibi hiçbir unsur yoktur ki; şuursuzluklarıyla beraber şuurkârâne, mükemmel vazifeleri görmesiyle; basit ve istilâ edici, intizamsız,

Alâmet-i fârika: Ayırıcı özellik.

Habbe: Tohum, tane.

İstilâ: Yayılma, kaplama, sirayet etme.

Mahdut: Sayılı, sınırlı.

Müteşâbih: Aralarında

benzerlik olan, birbirine benzeyen.

Sâni-i Hakîm: Dâima hikmetle, her şeyi yerli yerince Yaradan, Hz. Allah.

Şuurkârâne: Şuurlu bir şekilde.

her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvî meyveleri ve mahsul-leri hazine-i gaybdan getirmesiyle, senin birliğine ve varlığına şehâdeti bulunmasın...

***Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Fettâh-ı Allâm!
Ey Fa'âl-ı Hallâk!***

Nasıl arz bütün sekencesiyle Hâlık'ının vâcibü'l-vücûd olduğuna şehâdet eder. Öyle de senin –*Ey Vâhid-i Ehad,*

Fa'âl-ı Hallâk: Her şeyi yapan Yüce Yaradan.

Fâtır-ı Kadîr: Her şeye gücü yeten Yüce Yaraticı.

Fettâh-ı Allâm: Varlıkları bütün özellikleriyle bilip ona göre onlara vücut ve suret veren Hz. Allah.

Hâlık: Hz. Yaradan, Allah.

Hazine-i gayb: Görünmeyen hazine.

Mütenevvî: Çeşitli, türlü.

Sekene: Nüfus, halk, ahali.

Vâcibü'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah.

Vâhid-i Ehad: Bir ve tek, Yüce Allah.

ey Hannân-ı Mennân, ey Vehhâb-ı Rezzâk!– vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rubûbiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedâhet derecesinde senin vahdetine ve ehadiyetine şehâdet, belki mevcûdat adedince şehâdetler eder.

Hem nasıl *zemin*; bir ordugâh, bir meşher, bir tâlimgâh vaziyetiyle.. ve nebâtât ve

Bedâhet: Açıklık, netlik.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecellî eden birliği.

Hannân-ı Mennân: Engin şefkât sahibi, ihsanı pek bol, Yüce Allah.

Nebâtât: Bitkiler.

Sikke: Mühür.

Tâlimgâh: Kışla.

Vahdet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumi şekilde tecelli eden birliği.

Vehhâb-ı Rezzâk: Rızkı bol ve devamlı karşılıksız veren Hz. Allah.

hayvanât fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihâzâtları muntazaman verilmesiyle senin rubûbiyetinin haşmetine ve kudretinin her şeye yetişmesine delâlet eder. Öyle de hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine, kuru ve basit bir *topraktan*, rahîmâne, kerîmâne verilmesi.. ve hadsiz o efradın kemâl-i musahhariyetle evâmir-i rabbâniyeye itaatleri, rahmetinin her şeye şümûlünü ve hâkimiyetinin her şeye ihatasını gösteriyor.

Evâmir-i rabbâniye:
Cenab-ı Hakk'ın, varlıkların idaresi, yetişip gelişmesi ile ilgili kanunları ve icraatları.

Fırka: Topluluk, büyük birlik.

İhata / şümûl: İçine alma, kapsama, kuşatma.

Kemâl-i musahhariyet:
Mükemmel bir tarzda emre âmâde olma, tam bir itaat.

Kerîmâne: Pek cömertçe bir tarzda.

Hem zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kabilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat münâvebeleri ve hayvan ve nebâtâtın idare ve tedbirleri dahi, her şeye taallûk eden bir ilimle ve her şeyde hükmeden nihâyetsiz bir hikmetle olabilmesi, senin ihata-yı ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidat ve mânevî cihâzât ile techez edilen.. ve zemin mevcudâtına tasarruf eden insan için bu tâlimgâh-ı dünyada ve

İhata-yı ilim: Cenâb-ı Hakk'ın ilminin sınırsızlığı, her şeyi kapsaması.

Mevt: Ölüm.

Münâvebe: Sırayla, nöbetle iş görme, iş yapma.

Taallûk etmek: İlgili olmak.

Tâlimgâh-ı dünya:

Dünya eğitim, öğretim yurdu.

Techiz: Donatma, hazırlama.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

bu muvakkat ordugâh-ı zeminde ve bu muvakkat meşherde bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihâyetsiz tecelliyât-ı rubûbiyet, bu hadsiz hitâbât-ı sübhâniye ve bu gayetsiz ihsânât-ı ilâhiye elbette ve her hâlde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belâlı ve fâni dünyaya sığışmaz. Belki, ancak başka ve ebedî bir ömür ve bâkî bir dâr-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekâda

---

Âlem-i bekâ: Kalıcı, ölümsüz âlem, âhiret yurdu.

Dâr-ı saadet: Mutluluk yurdu, cennet hayatı.

Hitâbât-ı sübhâniye: Cenâb-ı Hakk'ın hitapları.

İhsânât-ı ilâhiye: İlâhî ihsanlar, lütuflar.

Meşher: Sergi yeri.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Ordugâh-ı zemin: Kışla durumunda olan yeryüzü.

Tecelliyât-ı rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın mükemmel terbiye ve idaresinin görünümleri, yansımaları.

bulunan ihsânât-ı uhreviyeye işaret, belki şehâdet eder.

Ey Hâlık-ı külli şey!

Zeminin bütün mahlûkâtı senin mülkünde, senin arzında, senin havl ve kuvvetinle ve senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşâhede edilen bir rubûbiyet, öyle ihata ve şümûl gösteriyor ve O'nun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraâtı öyle

Hâlık-ı külli şey: Her şeyi Yaratan, Hz. Allah.

Havl: Güç, kuvvet.

İhata: Kuşatma, içine alma.

İhsânât-ı uhreviye: Âhîrette bahşedilecek ilâhî ihsanlar, mükâfatlar.

İradet: İrade, dileme.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Müşâhede: Görme, şahit olma.

Rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

Şümûl: Kapsamlılık, genişlik.

birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki; tecezzî kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükümünde bir tasarruf, bir rubûbiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kâlden daha zâhir hadsiz lisanlarla Hâlık'ını takdis ve tesbih ve nihâyetsiz nimetlerinin lisan-ı hâlleriyle Rezzâk-ı Zülcelâl'inin hamd ve medh ü senâsını ediyorlar...

İnkısam: Bölünme, kısımlara ayrılma.

Küll: Bütün.

Küllî: Bütüne ait, küçük parçalardan meydana gelen bütün.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, davranışların ortaya koyduğu durum.

Lisan-ı kâl: Sesli, sözlü ifade, anlatma.

Medh ü senâ: Övme, güzel yönlerini anlatarak yüceltme.

Rezzâk-ı Zülcelâl: Yarattıklarının muhtaç oldukları rızıkları dâima yerinde ve zamanında ihsan eden Yüce Allah.

Tecezzî: Bölünme, parçalara ayrılma.

*Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş
ve ey azamet-i kibriyâsından istitâr et-
miş olan Zât-ı Akdes!*

Zeminin bütün takdisât ve tesbihatıyla seni kusurdan, aczden, şerikten takdis.. ve bütün tahmidât ve senâlarıyla sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbu'l-berri ve'l-bahr!

Acz: Âcizlik.

İstitâr: Gizlenme, saklanma.

Rabbu'l-berri ve'l-bahr: Karaların ve denizlerin sahibi, Rabbi.

Şerik: Ortak.

Şiddet-i zuhur: Gözün görme sınırlarını aşar bir tarzda meydana çıkma, zuhur etme.

Tahmidât: Hamdler, övgüler (Cenâb-ı Hakk'ın layık olduğu

yüce ifadelerle anılması).

Takdisât: Cenab-ı Hakk'ın kusursuz, pâk; ve noksanlardan münezzehe olduğunu bildirme, yüceltmeler.

Tesbihat: Cenâb-ı Hakk'ın her türlü noksanlardan, kusurlardan münezzehe ve yüce olduğunu ifade eden dualar.

Zât-ı Akdes: En yüce Zât, Hz. Allah.

Kur'ân'ın dersiyle ve Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle anladım ki:

Nasıl gökler ve fezâ ve zemin, senin birliğine ve varlığına şehâdet ederler. Öyle de *bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar*, senin vücûb-u vücûduna ve vahdetine bedâhet derecesinde şehâdet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acâib buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hatta hiçbir katre su yoktur ki; vücûduyla, intizamıyla, menfaatıyla ve vaziyetiyle Hâlık'ını bildirmesin...

Bahir: Deniz.

Bedâhet: Açıklık, gözle görülür olma.

Hâlık: Hz. Yaradan, Allah.

Menba-ı acâib: Harika-

lar kaynağı.

Vücûb-u vücûd: Varlığının kesin ve kendinden olması.

Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatleri gayet munta zam *hayvanât-ı bahriyeden*, hususan bir tanesi bir milyon yumurtacılarıyla denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki hilkiatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iâşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle Yaradan'ına işaret ve Rezzâk'ına şehâdet etmesin...

Hem denizde kıymettar, hâsiyetli, zînetli *cevherlerden* hiçbirisi yoktur ki güzel hilkiatiyle ve cazibedar fıtratiyle ve menfaatli hâsiyetiyle seni tanımasın, bildirmesin...

Hâsiyet: Özellik, fayda.

Hayvanât-ı bahriye: Deniz hayvanları.

Hilkat: Yaratılış.

İâşe: Besleme, geçim.

Rezzak: Bütün mahlûkların rızkını bol ve devamlı veren Hz. Allah.

Evet, onlar birer birer şehâdet ettikleri gibi, heyet-i mecmûasıyla beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve îcadça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından senin vahdetine şehâdet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhît denizlerini muallakta durdurmak.. ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istilâ ettirmemek.. ve basit kumundan ve suyundan, mütenevî ve muntazam hayvanâtını ve cevherlerini halketmek.. ve erzak vesâir umûrlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek.. ve yüzünde bulunmak

-
- Heyet-i mecmûa:** Genel **Muhit deniz:** Okyanus.
durum, yapı. **Mütenevî:** Çeşitli, türlü.
İstilâ: Yayılma, kaplama. **Sikke-i hilkat:** Yaratılış
Küre-i arz: Yerküre. mührü.
Muallak: Asılı, asılmış **Umûr:** İşler.

lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, senin varlığına ve vâcibü'l-vücûd olduğuna mevcudâtı adedince işaretler ederek şehâdet eder.

Ve senin saltanat-ı rubûbiyetinin haşmetine ve her şeye muhît olan kudretinin azametine pek zâhir delâlet ettikleri gibi; göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, ta denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iâşe edilen balıklara kadar her şeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delâlet.. ve intizâmâtıyla ve faydalarıyla ve hikmetleriyle ve

Fevk: Üst.

Haşmet: Yücelik, ihtişam.

İntizâmât: Düzenlemeler, intizamlı oluşlar.

Muhît: Kuşatan.

Saltanat-ı rubûbiyet:

Allah'ın, kâinâtı kuşatan hâkimiyeti, yönetimi.

Vâcibü'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah.

mizan ve mevzûniyetleriyle, senin her şeye muhîl ilmine ve her şeye şâmil hikmetine işaret ederler.

Ve senin bu misafirhâne-i dünyada yolcular için böyle rahmet havuzların bulunması.. ve insanın seyr u seyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması işaret eder ki; yolda yapılmış bir handa bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zât, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî, rahmet denizleri bulundurmuş ki; bunlar, onların fâni ve küçük numûneleridirler.

Makarr-ı saltanat-ı ebediye: Ebedi, dâimî saltanat karargâhı, yeri.

Mevzûniyet: Ölçülü, tartılı olma.

Musahhar olmak: Kulla-

nıma, hizmet vermeye hazır olmak.

Şâmil: Geniş, şümûllü.

İşte denizlerin böyle gayet harika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acîbesiyle bulunması ve denizlerin mahlûkâtı dahi gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi, bilbedâhe gösterir ki; yalnız senin kuvvetin ve kudretin ile ve senin irade ve tedbirin ile senin mülkünde, senin emrine muşahhardırlar ve lisan-ı hâllerleriyle Hâlık'ını takdis edip “*Allahu Ekber*” derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki:

Allahu Ekber: “Allah büyüktür.”

Bilbedâhe: Açıkça, besbelli.

Kadîr-i Zülcelâl: Sınırsız

kudret sahibi Yüce Allah.

Sefine: Gemi.

Vaziyet-i acîbe: Hayret verici, ilgi çekici durum.

Nasıl denizler acâibleriyle seni tanıyorlar ve tanıtıyorlar. Öyle de *dağlar* dahi, *zelzele* tesirâtından zeminin sükûnetine.. ve içindeki dâhilî inkılâbât fırtınalarından sükûtuna.. ve denizlerin istilâsından kurtulmasına.. ve havanın gâzât-ı muzırardan tasfiyesine.. ve suyun muhafaza ve iddiharlarına.. ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle seni tanıyorlar ve tanıtıyorlar.

Evet, dağlardaki taşların envâından.. ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin

Acâib: Harika, orijinal şeyler.

Gâzât-ı muzır: Zararlı gazlar.

İddihar: Biriktirip saklama, depolama.

İnkılâbât: İnkılaplar,

değişimler.

Sükûnet: Sakin olma, hareketsizlik.

Sükût: Susma, sessizlik, durulma.

Tasfiye: Süzme, filtre etme.

akşamından.. ve zîhayata hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvî olan madeniyâtın ecnâsından.. ve dağları, sahrâları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebâtâtın esnafından hiçbirisi yoktur ki; tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-ü hilkatiyle, faydalarıyla, hususan madeniyâtın tuz, limon tuzu, sulfato ve şap gibi sureten birbirine benzemekle beraber, tatlarının şiddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebâtâtın basit bir topraktan çeşit çeşit envâlarıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle;

Aksam: Kısımlar.

Ecnâs: Cinsler, türler.

Envâ: Türler, çeşitler.

Esnâf: Sınıflar, çeşitler.

Hüsn-ü hilkat: Güzel yaratılmış olma.

Madeniyât: Madenî şeyler.

Mütenevvî: Çeşitli, türlü.

Nebâtât: Bitkiler.

Sulfato: Sülfat, kinin; sıtma ilacı.

Şiddet-i muhalefet: Çok büyük farklılık.

Zîhayat: Canlı.

nihâyetsiz Kadîr, nihâyetsiz Hakîm, nihâyetsiz Rahîm ve Kerîm bir Sâni'in vücûb-u vücûduna bedâhetle şehâdet ettikleri gibi; heyet-i mecmûasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe ve mesken ve hilkat ve sanatça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından, Sâni'in vahdetine ve ehadiyetine şehâdet ederler.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecellî eden birliği.

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan, Hz. Allah.

Hilkat: Yaratılış.

Kadîr: Her şeye gücü yeten, kudreti sonsuz, Hz. Allah.

Kerîm: Pek cömert, yarattıklarına dâima, hesapsız, bol bol veren, Hz. Allah.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden, onları gözeten Hz. Allah.

Sâni': Her şeyi sanatlı, estetik ölçülerle yaratan Hz. Allah.

Vahdet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumi şekilde tecellî eden birliği.

Vahdet-i idare: İdare birliği.

Vahdet-i tedbir: Düzen, sistem birliği.

Hem nasıl ki, dağların yüzünde ve karındaki masnûlar, zeminin her tarafında, her bir nevi aynı zamanda, aynı tarzda, yanlızsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları.. ve bir iş bir işe mâni olmadan, sâir nevîlerle beraber karışık iken karıştırmaksızın îcadları, senin rubûbiyetinin haşmetine ve hiçbir şey O'na ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Öyle de zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlûkların hadsiz hâcetlerini, hatta mütenevvî hastalıklarını, hatta muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihâlarını tatmin edecek bir surette dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcâr ve nebâtât ve madeniyâtle doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek

Eşcâr: Ağaçlar.

Hâcet: İhtiyaç.

Masnû: Sanatlı, estetik ölçülerle yapılan bütün

varlıklar.

Teshir etmek: Emri altına almak, kendine bağlamak.

ciyetiyle, senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihâyetsiz vüs'atine delâlet.. ve toprak tabakâtı içinde gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu hâlde, bile- rek, görerek, şaşırmayarak, intizamlı, hâ- cetlere göre ihzâr edilmeleriyle senin her şeye taallûk eden ilminin ihatasına.. ve her bir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümûlüne.. ve ilâçların ihzârâtı ve madenî maddelerin iddihârâtıyla rubûbi- yetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedâ- birinin mehâsinine ve inâyetinin ihtiyatlı

İddihârât: Saklamalar, biriktirmeler, depolamalar.

İhzâr: Hazırlama, hazır hale getirme.

İhzârât: Hazırlıklar, hazırlamalar.

İnâyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi en mükemmel bir sistem, intizam ve denge içinde yaratması.

Kerîmâne: Pek cömert- çe bir tarzda.

Mehâsin: Güzellikler.

Rahîmâne: Merhametli bir şekilde.

Taallûk: İlgili, alakalı olma.

Tedâbir: Düzenlemeler, tedbirler.

Vüs'at: Genişlik.

letâifine pek zâhir bir surette işaret ve delâlet ederler.

Hem bu dünya hanında misafir yolcular için koca dağları levâzımâtlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihâzât ambarı ve hayata lüzûmu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delâlet, belki şehâdet eder ki; bu kadar Kerîm ve misafirperver ve bu kadar Hakîm ve şefkat-perver ve bu kadar Kadîr ve rubûbiyet-perver bir Sâni'in, elbette ve her hâlde çok sevdiği o misafirleri için ebedî bir

Letâif: İncelikler, güzellikler, latifeler.

Levâzımât: Gerekli malzemeler.

Rubûbiyet-perver: Mahlûkâtına bakmayı, idare ve terbiye etmeyi pek

seven, Hz. Allah.

Sâni': Her şeyi sanatlı, estetik ölçülerle yaratan Hz. Allah.

Şefkat-perver: Çok şefkatli.

âlemde, ebedî ihsânâtının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kâdir-i külli şey!

Dağlar ve içindeki mahlûklar senin mülkünde ve senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müddehardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve tesbir eden Hâlık'ını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahmân ve ey Rabb-i Rahîm!

Hâlık: Hz.Yaradan, Allah.

İhsânât: İhsanlar, iyilikler, hediyeler.

Kâdir-i külli şey: Her şeye gücü yeten, Hz. Allah.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Müddehar: Saklanan, depolanan.

Takdis etmek: Mukaddes bilmek, Cenab-ı Hakk'ın kusursuz, pâk ve her hususta noksansız olduğunu ifade etmek.

Tavzif: Vazifelendirme, görev verme.

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım:

Nasıl ki semâ ve fezâ ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahlûklarıyla beraber seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar. Öyle de zemindeki bütün ağaç ve nebâtât, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle seni bedâhet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar. Ve umum eşcârın ve nebâtâtın cezbedârâne hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından.. ve zînetleriyle Sâni'inin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden.. ve

Bedâhet: Açıklık, gözle görülür olma.

Cezbedârâne: Coşkulu bir şekilde.

Eşcâr: Ağaçlar.

Hareket-i zikriye: Zikir, ibadet hareketi.

Müştemilât: Bir şeyin içinde bulunan ona bağlı şeyler.

Nebâtât: Bitkiler.

Tavsif etmek: Nitelemek, sıfatlarını bildirmek.

letâfet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden her birisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika sanat içindeki nizam.. ve nizam içindeki mizan.. ve mizan içindeki zînet.. ve zînet içindeki nakışlar.. ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular.. ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tatlarıyla nihâyetsiz Rahîm ve Kerîm bir Sâni'in vücûb-u vücûduna bedâhet derecesinde şehâdet ettikleri gibi; heyet-i mecmûasıyla bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik.. birbirine benzemeklik.. ve sikke-i hilkatte

Cihet-i imkân: Olabilirlik yönü, olma ihtimali.

Cilve-i merhamet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin tecellîsi, yansıması.

Heyet-i mecmûa: Genel durum, yapı.

Letâfet: İncelik, güzellik,

tatlılık.

Sikke-i hilkat: Yaratılış mührü.

Vücûb-u vücûd: Varlığının kendinden ve kesin olması.

müşâbehet.. ve tedbir ve idarede münasebet.. ve onlara taallûk eden îcad fiilleri.. ve rabbânî isimlerde muvâfakat.. ve o yüz bin envân hadsiz efradlarını birbiri içinde şaşırılmayarak birden idareleri gibi noktalarıyla, o Vâcibü'l-vücûd Sâni'in bilbedâhe vahdetine ve ehadiyetine dahi şehâdet ederler.

Hem nasıl ki, onlar senin vücûb-u vücûduna ve vahdetine şehâdet ediyorlar. Öyle de rû-yi zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki

Bilbedâhe: Apaçık, âşikâr.

Efrad: Fertler, öğeler.

Envâ: Türler, çeşitler.

Muvâfakat: Uygunluk.

Müşâbehet: Benzerlik.

Rabbânî: Cenab-ı Hakk'ın "Rabb" sıfatı ile ilgili olan.

Rû-yi zemin: Yeryüzü.

Taallûk etmek: İlgili olmak.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

Teşekkül etmek: Meydana gelmek, oluşmak.

Vâcibü'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah.

hadsiz efradın yüz binler tarzda iâşe ve idareleri; şaşırmayarak, karıştırmayarak, mükemmel yapılmasıyla senin rubûbiyetinin vahdâniyetteki haşmetine.. ve bir baharı bir çiçek kadar kolay îcad eden kudretinin azametine ve her şeye taallûkuna delâlet ettikleri gibi; koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanâtına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzâr eden rahmetinin hadsiz genişliğine.. ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iâşeler ve icraâtlar kemâl-i intizamla cereyanları ve

---

Aksam: Kısımlar.

İâşe: Besleme, geçim.

İhzâr: Hazırlama, hazır hale getirme.

İn'âm: Nimet verme, nimete erdirme.

Kemâl-i intizam: Mükemmel bir düzen ve âhenk.

Rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

Taam: Yemek.

Vahdâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın birliği; genel ve umumi, her şeyde O'nun birliğini gösteren tecellisi.

her şey, hatta zerreler o emirlere ve icrâta itaat ve musahhariyetleriyle hâkimiyyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delâlet etmekle beraber; o ağaçların ve nebatların ve her bir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi her birisinin her bir şeyini, her bir işini bilerek, görerek faydalara, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümûlüne pek zâhir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve senin gayet kemâldeki cemâl-i sanatına ve nihâyet cemâldeki kemâl-i nimetine hadsiz dilleriyle senâ ve medhederler.

Cemâl-i sanat: Sanat güzelliği.

Kemâl-i nimet: Son derece mükemmel, harika nimet.

Musahhariyet: İstifade-

ye, kullanıma hazır hâle getirilme.

Şümûl: Kapsamlılık, genişlik.

Vüs'at: Genişlik.

Hem bu muvakkat handa ve fâni misafirhânede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcâr ve nebâtâtın elleriyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar, işaret belki şehâdet eder ki; misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zât-ı Rahîm; bütün ettiği masrafı ve ihsanı, kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlûkat tarafından “Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam etti.” dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhiyetini ıskat

Eşcâr: Ağaçlar.

Iskat etmek: Düşürmek, hükümsüz bırakmak.

Keremkâr: Hayırsever, eli açık.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Nebâtât: Bitkiler.

Saltanat-ı ulûhiyet:

Cenâb-ı Hakk'ın her varlığı kendine itaat ettiren idaresi.

Zât-ı Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden, onları gözeten Hz. Allah.

etmemek ve nihâyetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her hâlde ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlere, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî cennetlerinde, ebedî ve cennete lâayık bir surette meyvedâr eşcâr ve çiçekli nebatlar ihzâr etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için numûnelerdir.¹

¹ Dünya nimetlerinin, cennette verilecek olan asıl lütuf, ihsan ve ikramların birer numûnesi ve gölgesi olduğuna dair bkz.: “İman edip makbul ve güzel işler yapanları müjdele: Onlara içinden ırmaklar akan cennetler vardır. Öyle cennetler ki, ne zaman meyvelerinden kendilerine bir şey ikram edilirse: Bu, daha önce de dünyada yediğimiz şey diyecekler. Oysa bu, onların aynı olamayıp, benzeri olarak kendilerine sunulacaktır.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi o kelimelerden her birisi dahi ayrıca seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedî bir surette etleri çok muhtelif, sanatları çok acîb, çekirdekleri çok harika olarak yapılarak o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde lisan-ı hâl olan tesbihatları,

---

Orada onların tertemiz eşleri de olacak ve onlar orada devamlı kalacaklardır.” (Bakara Sûresi, 2/25).

Acîb: Harika, orijinal.

Bedî: Eşsiz, benzersiz.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, davranışların ortaya koyduğu durum.

Tahmid: Hamd etme, şükretme, yüceltme.

Tesbihat: Cenâb-ı

Hakk'ın her türlü noksanlardan, kusurlardan münezzehtir ve yüce olduğunu ifade eden dualar.

zuhurca lisan-ı kâl derecesine çıkar. Bütün onlar senin mülkünde, senin kuvvet ve kudretinle, senin irade ve ihsânâtınla, senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve senin her bir emrine mutâdirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriyâ-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm!

Hâlık-ı Rahîm: Rahmeti sonsuz, Yüce Yaratıcı.

İhsanât: İhsanlar, hediyeler.

Kibriyâ-yı azamet: Cenâb-ı Hak'ın eşsiz, pek yüce ululuğu, büyüklüğü.

Lisan-ı kâl: Sesli, sözlü ifade, anlatma.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Mutî: İtaat eden, söz

dinleyen.

Sâni-i Hakîm: Dâima hikmetle, her şeyi yerli yerince Yaradan, Hz. Allah.

Şiddet-i zuhur: Gözün görme sınırlarını aşan, ihata edilemeyecek bir tarzda, çok şiddetli olarak belirme, zuhur etme.

Tesettür etmek: Gizlenmek, görünmemek.

Bütün eşcâr ve nebâtâtın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamd ü senâ ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Müdebbir-i Hakîm! Ey Mürebbi-i Rahîm!

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki:

Fâtır-ı Kadîr: Kudreti Sonsuz, Yüce Yaratıcı.

Hamd ü senâ: Allah'a hamd etme, şânını yüceltme.

Müdebbir-i Hakîm: Her işi büyük gâye ve hedeflere göre düzenleyen, idare eden Hz. Allah.

Mürebbi-i Rahîm: Kullarına karşı pek

büyük bir şefkat ve merhamet ile, onları terbiye eden, yetiştiren Hz. Allah.

Şerik: Ortak.

Tâlim: Öğretme, bilgilendirme.

Nasıl nebâtât ve eşcâr seni tanıyorlar, senin sıfât-ı kudsiyeni ve esmâ-yı hüsnânı bildiriyorlar. Öyle de zîhayatlardan ruhlu kısmı olan *insan ve hayvanâttan* hiçbiri yoktur ki cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dâhilî ve haricî âzâlarıyla.. ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faydalarla yerleştirilen âlât ve duygularıyla.. ve cesedinde gayet sanatlı bir yapılaş ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir muvâzene içinde konulan cihâzât-ı bedeniyesiyle, senin

Âlât: Âletler.

Âzâ: Uzuvar, organlar.

Cihâzât-ı bedeniye:
Bedendeki cihazlar,
organlar.

Esmâ-yı hüsnâ:

Cenâb-ı Hakk'ın güzel

isimleri.

Sıfât-ı kudsiye: Cenâb-ı Hakk'ın kutsî, mukaddes, yüce sıfatları.

Tefriş: Döşeme, serme.

vücûb-u vücûduna ve sıfatlarının tahakkukuna şehâdet etmesin.

Çünkü bu kadar basîrâne nazik sanat ve şuurkârâne ince hikmet ve müdebbirâne tam muvâzeneye elbette, kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhâl içinde muhâldir. Çünkü o hâlde, her bir zerresi, her bir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu her şeyini bilecek, görecek, yapabilecek -âdetâ ilâh

Basîrâne: Her şeyi çok iyi görüp, bilerek.

Muhâl: İmkânsız.

Muvâzene: Denge.

Müdebbirâne: Her şeyi ayarlayıp, düzenleyerek.

Şuurkârâne: Şuurlu bir şekilde.

Tahakkuk: Gerçekleşme, meydana gelme.

Teşekkül etmek: Meydana gelmek, oluşmak, şekil almak.

Vücûb-u vücûd: Varlığının kendinden ve kesin olması.

gibi– ihatalı bir ilmi ve kudreti bulunacak, sonra teşkil-i ceset ona havale edilir ve “kendi kendine oluyor” denilebilir.

Ve heyet-i mecmûasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev’iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşâhede edilen sikke-i fıtratta birlik.. ve her bir nev’in efradı sîmâlarında görülen sikke-i hikmette ittihad.. ve îâşede ve îcadda beraberlik ve birbirinin içinde

Heyet-i mecmûa: Genel durum, yapı.

İttihad: Birlik.

Sikke-i fitrat: Yaratılış, tabiat mührü.

Sikke-i hikmet: Her şeyin yerli yerince hikmetli olduğunu gösteren mühür.

Teşkil-i ceset: Bedeni

oluşturma, meydana getirme.

Vahdet-i cinsiye: Cinsten birlik.

Vahdet-i idare: İdare birliği.

Vahdet-i nev’iye: Türde, çeşitte birlik.

Vahdet-i tedbir: Düzen, sistem birliği.

bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, senin vahdetine kat'î şehâdet-te bulunmasın ve her bir ferdinde kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmak-la, vâhidiyet içinde, senin ehadiyetine işa-reti olmasın.

Hem nasıl ki, insan ile beraber hayva-nâtın zeminin bütün yüzünde yayılan yüz bin *envâî*, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve tâlimât ve itaat ve musahhariyetle.. ve en küçükten ta en büyüğe kadar rubûbiye-tin emirleri, intizamlı cereyanlarıyla o ru-bûbiyetinin derece-i haşmetine.. ve gayet

Derece-i haşmet: Ulu-luk, yücelik derecesi.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecellî eden birliği.

Musahhariyet: İstifade-ye, kullanıma hazır hâle

getirilme.

Rubûbiyet: Allah'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

Vâhidiyet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumi şekilde tecelli eden birliği.

çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet sanatlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla, kudretinin derece-i azametine delâlet ettikleri gibi; şarktan garba, şimâlden cenûba kadar yayılan mikroptan ta gergedana kadar, en küçücük sinekten ta en büyük kuşa kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine.. ve her biri emirber nefer gibi vazife-i fitriyesini yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak

Cenub: Güney.

Delâlet etmek: Göstermek, isbat etmek.

Derece-i azamet: Büyüklük derecesi.

Garb: Batı.

Şark: Doğu.

Şimâl: Kuzey.

Taht-ı silâha alınmak: Silâh altına alınmak.

Vazife-i fitriye: Tabîi görev.

Vüs'at: Genişlik.

cihetiyle, hâkimiyetinin nihâyetsiz genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem nasıl ki hayvanâttan her birisi kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musağğarı hükmünde gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırılmayarak hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümûlüne adetlerince işaretler ederler. Öyle de her biri birer mu'cize-i sanat ve birer harika-yı hikmet olacak kadar sanatlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin

---

Harika-yı hikmet: Her şeyi yerli yerince planlanmış, yapılmış eşsiz, harika eser.

Misal-i musağğar: Küçük örnek, maket.

Mu'cize-i sanat: Sanat mu'cizesi, yaradılıştaki mu'cize.

Sehiv: Yanılgı, kusur.

ve teşhirini istediğin sanat-ı rabbâniyenin kemâl-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret.. ve her birisi, hususan yavrular, gayet nazdar, nâzenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle senin inâyetinin gayet şirin cemâline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmân-ı Rahîm! Ey Sâdıkul-va'di'l-Emîn! Ey Mâlik-i yevmi'd-dîn!

Senin Resûl-i Ekrem'inin (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin irşadıyla anladım ki:

Kemâl-i hüsn: Güzellikteki mükemmellik.

Mâlik-i yevmi'd-dîn:

Din gününün, hesap gününün tek hâkimi.

Nazdar: Nazlı.

Nâzenin: İnce, hassas.

Rahmân-ı Rahîm:

Zâtında mutlak rahmet

sahibi olup, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Sâdıkul-va'di'l-Emîn:

Verdiği söze sâdık ve güvenilir olan.

Sanat-ı rabbâniye: İlâhi sanat.

Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır.. ve hayatın en müntehap hülâsası ruhtur.. ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur.. ve zîşuurun en câmîi *insandır*.. ve bütün kâinat ise hayata musahhardır ve onun için çalışıyor.. ve zîhayatlar, zîruhlara musahhardır; onlar için dünyaya gönderiliyorlar.. ve zîruhlara, insanlara musahhardır; onlara yardım ediyorlar.. ve insanlar, fitraten Hâlık'ını pek ciddî severler ve Hâlık'ları onları hem sever, hem kendini onlara her vesile ile sevdirebilir.. ve insanın istidadı ve cihâzât-ı mâneviyesi, başka bir

Câmî: Şümûllü, kapsamlı.

Cihâzât-ı mâneviye: Mânevî cihazlar, donanımlar, duygular.

Fitraten: Yaratılış itibarıyla.

Hâlık: Hz. Yaradan.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Müntehap: Seçilmiş, güzide.

Zîhayat: Canlı.

Zîruh: Ruh sahibi.

Zîşuur: Akıllı, şuurlu.

bâki âleme ve ebedî bir hayata bakıyor ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle bekâ istiyor.. ve lisani, hadsiz dualarıyla bekâ için Hâlık'ına yalvarıyor.

Elbette ve her hâlde, o çok seven ve sevilen ve mahbub ve muhib olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratmış iken, ebedî bir adâvetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir! Belki, başka bir ebedî âlemde mesûdâne yaşaması hikmetiyle bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecellî eden isimlerin, bu fâni ve kısa hayattaki cilveleriyle âlem-i

Adâvet: Düşmanlık.

Bâki âlem: Kalıcı, dâimî âlem.

Bekâ: Kalıcı, ölümsüz, ebedî olma.

Mahbub: Sevilen.

Mesûdâne: Mutlu bir şekilde.

Muhib: Seven.

Tecellî etmek: Belirmek, görünmek.

bekâda onların aynası olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sâdık dostu ebedî olacak. Ve bâkînin âyine-i zîşuuru bâkî olmak lâzım gelir. Hayvanların ruhları bâkî kalacağını ve Hüdüh-ü Süleymanî (*aleyhisselâm*) ve Neml'i.. ve Nâka-yı Salih (*aleyhisselâm*) ve Kelb-i Ashab-ı Kef gibi bazı efrad-ı mahsûsa hem ruhu, hem cesediyle bâki âleme gideceği ve her bir nev'in arasına istîmal için birtek cesedi

Âyine-i zîşuur: Şuurlu ayna, insan.

Efrad-ı mahsûsa: Bir türün içindeki belirli fertler.

Hüdüh-ü Süleymanî: Hz. Süleyman'ın (a.s.) Hüdüh kuşu.

İstîmal: Kullanma.

Kelb-i Ashab-ı Kef:

Ashab-ı Kef'in köpeği.

Mazhar olmak: Erişmek, nâil olmak, şereflemek.

Nâka-yı Salih: Hz.

Salih'in (a.s.) devesi.

Neml: Karınca.

bulunacağı, rivâyet-i sahihadan anlaşıl-
makla beraber; hikmet ve hakikat, hem
rahmet ve rubûbiyet öyle iktiza ederler...

Ey Kâdir-i Kayyûm!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, senin
mülkünde, yalnız senin kuvvet ve kudre-
tinle ve ancak senin irade ve tedbirinle
ve rahmet ve hikmetinle, rubûbiyetinin
emirlerine teshîr ve fitrî vazifelerle tavzif
edilmişler.. ve bir kısmı, insanın kuvveti
ve galebesi için değil, belki fitraten insa-
nın zaafı ve aczi için rahmet tarafından

Fitri: Tabîi, doğal.

Galebe: Yenme.

İktiza etmek: Gerektir-
mek.

Kâdir-i Kayyûm: Varlık-
ların hayatı ve devamı
kendi idaresinde olan
Kudreti Sonsuz Hz.
Allah.

Rivâyet-i sahiha: Sahih
hadis, rivayet.

Rubûbiyet: Allah'ın her
şeyi kuşatan idare ve
terbiyesi.

Tavzif: Vazife verme,
görevlendirme.

Teshir: Emir altına
alma, itaat ettirme.

ona musahhar olmuşlar..¹ ve lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile Sâni'lerini ve Mâbud'larını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, her biri ibadet-i mahsûsasını yapıyorlar.

¹ İnsanın, sahip olduğu canlı-cansız her varlığa kendi kudretiyle değil; bilakis Allah'ın, eşyayı insanın emrine vermesiyle mâlik bulunduğu dair bkz.: "Ta ki onların üstüne binerken Rabbinizin nimetini hatırlayasınız ve şöyle diyebilirsiniz: "Bunları bizim hizmetimize veren Allah yüceler yücesidir, her türlü eksiklikten münezzehtir. O lütfetmeseydi biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz sonunda Rabbimize döneceğiz." (Zuhruf Sûresi, 43/13-14).

İbadet-i mahsûsa: Her varlığın kendi tabiatına göre hususi şekilde ibadeti.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, davranışların ortaya koyduğu durum.

Lisan-ı kâl: Sesli, sözlü ifade, anlatma.

Mâbud: Kendisine iba-

det edilen Zât, İlâh.

Sâni': Her şeyi sanatlı, estetik ölçülerle yaratan Hz. Allah.

Takdis: Mukaddes bilmek, Cenab-ı Hakk'ın kusursuz, pâk ve her hususta noksansız olduğunu ifade etmek.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından perdelenmiş olan Zât-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbihatıyla seni takdis edip, niyet edip *سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حَيًّا*¹ diyorum.

Yâ Rabbe'l-âlemîn! Yâ İlâhe'l-evvelîne ve'l-âhirîn! Yâ Rabbe's-semâvâti ve'l-aradîn!

¹ “Ey canlı olan her şeyi sudan yaratan Zât! Sen ne yücesin!” (Enbiya Sûresi, 21/30. âyetinden alınma bir duâdır.).

Azamet-i kibriyâ: Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz ululuğu, yüceliği.

İlâhe'l-evvelîne ve'l-âhirîn: Geçmiş ve gelecek bütün varlıkların İlâhı.

Rabbe'l-âlemîn: Âlemlerin sahibi, hâkimi.

Rabbe's-semâvâti ve'l-

aradîn: Göklerin ve yerlerin sahibi, terbiyecisi.

Şiddet-i zuhur: Gözün görme sınırlarını aşan, ihata edilemeyecek bir tarzda, çok şiddetli olarak belirme, zuhur etme.

Zât-ı Akdes: En yüce Zât, Hz. Allah.

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki:

Nasıl semâ, fezâ, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan; efrâdıyla, eczasıyla, zerrâtıyla seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şehâdet ve delâlet ve işaret ediyorlar. Öyle de kâinatın hülâsası olan zîhayat ve zîhayatın hülâsası olan insan ve insanın hülâsası olan *enbiya*, *evliya*, *asfiyanın* hülâsası olan kalblerinin ve akıllarının *müşâhedât ve keşfiyât ve*

Asfiya: İlim ve takvalarıyla seçkin, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) gerçek varisi kişiler.

Berr ve bahr: Kara ve deniz.

Enbiya: Peygamberler.

Evliya: Allah dostları, veliler.

Keşfiyât: Keşifler. Tas.: Kalb ve ruh gözüyle, basiretle eşyanın perde ötesine nüfuz ederek vakıf olunan bilgiler.

Müşâhedât: Müşâhede-ler. Tas.: Kalb ve ruh gözüyle görülüp, elde edilen bilgiler.

Şecer: Ağaç.

ilhâmât ve istihracâtıyla yüzer icmâ ve yüzer tevâtür kuvvetinde bir kat'iyetle, senin vücûb-u vücûduna ve senin vahdâniyet ve ehadiyetine şehâdet edip ihbar ediyorlar, mu'cizât ve kerâmât ve yakînî burhanlarıyla haberlerini isbat ediyorlar.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecellî eden birliği.

İcmâ: Bir meselede oluşan ittifak, genel kabul.

İlhamât: İlhamlar, kalbe doğan manalar.

İstihracât: Çıkarımlar. Bazı emareleri beliren şeylerden çıkarılan o şeyin bütününe dair bilgi veya neticeler.

Kerâmât: Kerametler. Cenâb-ı Hakk'ın salih kullarına lütfettiği hususi ikramlar, harika haller.

Mu'cizât: Mu'cizeler.

Tevâtür: Yalanda ittifâk etmeleri aklen imkân ve ihtimâli bulunmayan birçok kişinin naklettiği kesin bilgi.

Vahdâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıklara genel ve umumi şekilde tecellî eden birliği.

Vücûb-u vücûd: Varlığının kendinden ve kesin olması.

Yakînî burhan: Sağlam, güçlü delil.

Evet kalblerde, perde-i gaybda ihtar edici bir Zât'a bakan hiçbir hâtırât-ı gaybiye.. ve ilham edici bir Zât'a baktıran hiçbir ilhâmât-ı sâdıka.. ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve esmâ-yı hüsnânı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne.. ve enbiya ve evliyada bir Vâcibü'l-vücûd'un envârını ay nelyakîn ile müşâhede eden hiçbir nurânî

Aynelyakîn: Gözle görü- lüp edinilen bilgi.

Envar: Nurlar.

Esmâ-yı hüsnâ: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Hakkalyakîn: Meselenin hakikatine, özüne ulaşıl- rak edinilen, bizzat yaşa- narak elde edilen kesin bilgi.

Hâtırât-ı gaybiye: Gayb âlemine ait sezgiler, beş duyu ile kavranamayan hisler, önseziler.

İlhâmât-ı sâdıka: Doğru,

yanılmayan ilhamlar.

İtikad-ı yakîne: Sağlam, güçlü inanç. Aksine ihtimal vermeyecek şekilde inanma.

Perde-i gayb: Beş duyu ile kavranamayan var- lıkların, gerçeklerin, hâdiselerin üzerini örten perde.

Sıfât-ı kudsiye: Cenâb-ı Hakk'ın kutsî, mukad- des, yüce sıfatları.

Vâcibü'l-vücûd: Varlığı kendinden ve kesin olan Hz. Allah.

kalb.. ve asfiya ve siddîkînde, bir Hâlık-ı külli şey'in âyât-ı vücûbunu ve berâhîn-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, isbat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki; senin vücûb-u vücûduna ve sıfât-ı kudsiyene ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esmâ-yı hüsnâna şehâdet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın...

Ve bilhassa, bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve siddîkînin imamı ve reisi ve hülâsası olan Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*)

Âyât-ı vücûb: Cenâb-ı Hakk'ın varlığının kendinden ve kesin olduğunu gösteren âyetler, deliller.

Berâhîn-i vahdet: Cenâb-ı Hakk'ın birliğini gösteren burhanlar, deliller.

Hâlık-ı külli şey: Her

şeyi Yaratan, Hz. Allah.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenilerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

Münevver: Nurlu, pırl pırl, aydın.

Siddîkîn: Siddıklar. Sözü özüne uyan, dosdoğru insanlar.

ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizât-ı bâ-hiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-i âliyesi.. ve bütün mukaddes ve hakikatli kitapların hülâsatü'l-hülâsası olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân'ın hiçbir âyet-i tevhidiye-i kâtiası ve mesâil-i imaniyeden hiçbir mesele-i kudsiyesi yoktur ki, senin vücûb-u vücûduna ve kudsî sıfatlarına ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esmâ ve sîfâtına şehâdet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın...

Âyet-i tevhidiye-i kâtia: Cenâb-ı Hakk'ın birliğini kesin olarak gösteren âyet.

Hakikat-i aliye: Yüce hakikat.

Hülâsatü'l-hülâsa: Özün özü.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan ve ifadesi

ile insanları, benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

Mesâil-i imaniye: İmana ait meseleler.

Mesele-i kudsiye: Kut-sal, mukaddes mesele.

Mu'cizât-ı bâhire: Âşî-kâr, apaçık mu'cizeler.

Hem nasıl ki bütün o yüz binler muhbir-i sâdıklar, mu'cizâtlarına ve kerâmâtlarına ve hüccetlerine istinad ederek, senin varlığına ve birliğine şehâdet ederler. Öyle de her şeye muhît olan Arş-ı Âzam'ın külliyât-ı umurunu idareden, ta kalbin gayet gizli ve cüz'î hâtırâtını ve arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rubûbiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden îcad eden; hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mâni olmadan; en büyük bir şeyi en küçük bir sinek

Arş-ı Âzam: En büyük taht, Cenâb-ı Hakk'ın yüce saltanatı, idaresi.

Derece-i haşmet: Ulu-luk, yücelik derecesi.

Hüccet: Delil.

İstinad etmek: Dayanmak.

Külliyât-ı umûr: Bütün varlığı ilgilendiren şümûllü, kapsamlı işler, icraatlar.

Muhit: İhata eden, kapsayan, kuşatan.

Rubûbiyet: Allah'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icmâ ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve isbat ediyorlar.

Hem nasıl ki bu kâinatı, zîruha hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren.. ve cenneti ve saadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzâr eden.. ve en küçük bir zîhayatı unutmayan.. ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini ve zerrâttan ta seyyârâta kadar bütün envâ-ı mahlûkatı emirlerine

Derece-i azamet: Büyüklük derecesi.

Envâ-ı mahlûkât: Yaratılmış türlü türlü varlıklar.

İcmâ: Bir meselede oluşan ittifak, genel kabul.

İhzâr: Hazırlama, hazır hale getirme.

Seyyârât: Gezegenler.

Taltif: İltifat etme, lütufta

bulunma.

Zerrât: Zerreler. Atom veya molekül gibi maddenin en küçük parçaları.

Zîhayat: Canlı.

Zîruh: Ruh sahibi.

itaat ettiren ve teshîr ve tavzif eden hâkimiyetinin nihâyetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizât ve hüccetleriyle isbat ederler. Öyle de kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebîr hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuz'un defterleri olan İmam-ı Mübîn ve Kitab-ı Mübîn'de bütün mevcudâtın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan.. ve umum çekirdeklerde

İmam-ı Mübîn: Levh-i Mahfuz'un bir diğer adı, kader kitabı.

Kitab-ı kebîr: Büyük kitap.

Kitab-ı Mübîn: Cenâb-ı Hakk'ın kudret ve iradesinin genel düsturlarının, temel prensiplerinin yazıldığı kitap. Her şeyin varlığına ait hususiyetlerinin, şekillerinin çizildiği kitap.

Levh-i Mahfuz: Olmuş ve olacak her şeyin yazıldığı levha, Allah'ın takdir buyurduğu hükümlerin yazıldığı ana kitap (K.K.: Burûc Sûresi 85/22).

Sergüzeşt: Baştan geçen macera, hâdiseler.

Tavzif: Vazifelendirme, görev verme.

Teshir: Emir altına alma, itaat ettirme.

Vüs'at: Genişlik.

umum ağaçlarının fihristlerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında bütün kuvve-i hâfızalarda sahiplerinin tarihçe-i hayatlarını yanlısız, muntazaman yazdıran ilminin her şeye ihatasına.. ve her bir mevcûda çok hikmetleri takan, hatta her bir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren.. ve her bir zîhayatta âzâları, belki eczaları ve hüceyrâtları adedince maslahatları takip eden.. hatta insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince zevkî olan mizan-cıklar ile teşhîz ettiren hikmet-i kudsiyenin her bir şeye şümûlüne.. hem bu dünyada

---

Hikmet-i kudsiye: Her şeyi yerli yerince yapan ilâhi, mukaddes hikmet.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza kuvveti.

Taam: Yemek.

Tarihçe-i hayat: Hayat tarihçesi, ömür.

Zîşuur: Akıllı, şuurlu.

numûneleri görülen celâlî ve cemâlî isimlerinin tecellileri daha parlak bir surette ebedü'l-âbâdda devam edeceğine.. ve bu fâni âlemde numûneleri müşâhede edilen ihsânâtının daha şâşaalı bir surette dâr-ı saadette istimrarına ve bekâsına.. ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına bilicmâ, bilittifak şehâdet ve delâlet ve işaret ederler.

Bilicmâ: Aynı görüşte birleşerek.

Bilittifak: İttifakla.

Celâlî isimler: Cenâb-ı Hakk'ın birliğini, yüceliğini, bütün eşyadaki umumi tecellîlerini ifade eden isimleri.

Cemâlî isimler:

Cenâb-ı Hakk'ın güzelliğini, şefkat ve merhametini ve her bir varlığa

hususî tecellîlerini ifade eden isimleri.

Dâr-ı saadet: Mutluluk yurdu, cennet hayatı.

Ebedü'l-âbâd: Tükenmez ebedî hayat.

İstimrar: Süreklilik, sürüp gitme.

Müştâk: Arzulu, istekli.

Refakat: Arkadaşlık, yolda eşlik etme.

Hem yüzer mu'cizât-ı bâhiresine ve âyât-ı kâtiasına istinaden, başta Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün ervâh-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-u nurâniye aktâbı olan evliyalar ve ukûl-u münevvere erbabı olan asfiyalar, bütün suhuf ve kütüb-ü mukaddesede, senin çok tekrar ile ettiğin vaadlerine ve tehditlerine istinaden.. ve

Âyât-ı kâtia: Kesin deliller, âyetler.

Ervâh-ı neyyire ashabı olan enbiya: Tertemiz, pırıl pırıl ruhlara sahip olan, herkesi aydınlatan peygamberler.

İstinaden: Dayanarak.

Kulûb-u nurâniye aktâbı olan evliya: Aydınlik, pırıl pırıl kalblere sahip olan Allah dostları, veliler.

Kütüb-ü mukaddese: Kutsal kitaplar.

Suhuf: Sayfalar. Bazı peygamberlere (a.s.) gelen sahifeler.

Ukûl-u münevvere erbabı olan asfiya: Aydınlik, pırıl pırıl akıllara sahip olan peygamber vârisi seçkin veliler.

senin kudret ve rahmet ve inâyet ve hikmet ve celâl ve cemâlin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rubûbiyetine itimaden.. ve keşfiyât ve müşahedât ve ilmelyakîn itikadlarıyla saadet-i ebediyeyi cin ve inse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şehâdet ediyorlar.

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan ayrılanlar.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenilerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

İzzet-i celâl: Cenâb-ı Hakk'ın "celâl" sıfatının izzeti, gereği.

Keşfiyât: Keşifler. Tas.: Kalb ve ruh gözüyle, basiretle eşyanın perde ötesine nüfuz ederek vakıf olunan bilgiler.

Saltanat-ı rubûbiyet:

Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan idare ve hâkimiyeti.

Şe'n: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin kaynağı olan sıfatlarının dayandığı, insanın idrak ufkunu aşan, ihata edilemeyen, Zât'ına lâyük şefkat, muhabbet, ferah, sürûr, gazap gibi mukaddes, münezzeh mana.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahmân-ı Rahîm! Ey Sâdiku'l-va'di'l-Kerîm! Ey iz-zet ve azamet ve celâl sahibi Kahhâr-ı Zülcelâl!

Bu kadar sâdık dostlarını ve bu kadar vaadlerini ve bu kadar sıfât ve şuûnâtını tekzib edip, saltanat-ı rubûbiyetinin kat'î mukteziyâtını ve sevdiğin ve onlar dahi

Kadîr-i Hakîm: Güç ve kudretini ilâhi hikmetle kullanan Hz. Allah.

Kahhâr-ı Zülcelâl: Kahrı ve kudreti ile zalimlere hak ettiği cezayı her zaman veren Yüce Zât.

Mukteziyât: Gerektirici sebepler.

Rahmân-ı Rahîm: Zâtında mutlak rahmet sahibi olup, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Sâdiku'l-va'di'l-Kerîm: Verdiği söze sâdık ve pek cömert, pek âlice-
nap olan.

Şuûnât: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin kaynağı olan sıfatlarının dayandığı, insanın idrak ufkunu aşan, ihata edilemeyen, Zât'ına lâyıık şefkat, muhabbet, ferah, sürûr, gazap gibi mukad-des, münezzeh manalar.

Tekzib: Yalanlama.

seni tasdik ve itaatle kendilerini sana sevdiren hadsiz makbûl ibâdının hadsiz dualarını ve dâvâlarını reddederek, küfür ve isyan ile ve seni vaadinde tekzib etmekle senin azamet-i kibriyâna dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rubûbiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfürü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihâyetsiz bir

Âlî: Yüce.

Azamet-i kibriyâ:

Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz ululuğu, yüceliği.

Ehl-i küfür: İnançsızlar, kâfirler.

Haysiyet: Kıymet, değer, şeref.

İbâd: Kullar.

Münezzeh: Temiz, beri, uzak.

Müteessir etmek: Etkilemek, üzme.

Şefkat-i rubûbiyet: Varlıkların Rabbinin, sahibinin onlara karşı yüce, kusursuz şefkati.

Ulûhiyet: Allah'ın ibadet edilmeye layık tek ilah olması.

zulümden, bir çirkinlikten, senin nihâyet-siz adaletini ve cemâlini ve rahmetini takdis ediyorum.

1 **âyeti**, **سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُقُولُونَ** **عُلُوًّا كَبِيرًا** **âyeti**, vücudumun bütün zerrâtı adedince söylemek istiyorum.

Belki, senin o sâdık elçilerin ve doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekâda ih-

---

1 “Allah onların, iddialarından münezzehtir, son derece yücedir, uludur.” (İsrâ Sûresi, 17/43).

Âlem-i bekâ: Kalıcı, ölümsüz âlem, âhîret yurdu.

Aynelyakîn: Gözle görülüp edinilen bilgi.

Dellâl-ı saltanat: Saltanatı ve idareyi ilan eden, duyuran.

Hakkalyakîn: Meselenin hakikatine, özüne ulaşılarak edinilen, bizzat yaşanarak elde edilen kesin bilgi.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenilerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

sânâtının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şehâdet, işaret, beşaret ederler.. ve *bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hâmîsi olan Hak isminin en büyük bir şuâî, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu –iman ederek–* senin ibâdına ders veriyorlar.

Ey Rabbu'l-enbiya ve's-siddîkîn!

Bütün onlar senin mülkünde, senin emrin ve kudretinle, senin irade ve tedbirinle, senin ilmin ve hikmetinle musahhar ve

Beşaret: Müjde, muştı.

Cilve: Tecellî, edâ, yansıma

Hakikat-i ekber-i haşriye: Öldükten sonra dirilmeyi gösteren en büyük gerçek.

Hâmî: Himâye eden, koruyan.

Merci: En sonda varıla-

cak, dönülecek yer, kaynak.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Rabbu'l-enbiya ve's-siddîkîn: Bütün peygamberlerin ve onların seçkin vârislerinin sahibi, Rabbi.

Şuâ: Işın, ışık parçası.

muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmid, teh-lil ile küre-i arzı bir zikirhâne-i âzam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

Yâ Rabbî ve yâ Rabbe's-semâvâ-ti ve'l-aradîn! Yâ Hâlıkî ve yâ Hâlık-ı külli şey!

Hâlık-ı külli şey: Her şeyi Yaratan, Hz. Allah.

Hâlıkî: Yaradanım.

Küre-i arz: Yerküre.

Mescid-i ekber: Pek büyük mescit.

Muvazzaf: Vazifeli, görevli.

Rabbe's-semâvâti ve'l-aradîn: Göklerin ve yerlerin sahibi.

Tahmid: Allah'ın nimetleri karşısında "Elhamdülillah" diyerek şükür ve hamd etme.

Takdis: Cenab-ı Hakk'ın kusursuz, ve her hususta noksansız olduğunu "Sübhânallah" gibi ifadelerle ikrar ve ilan etme.

Tehlil: "Lâ ilâhe illallah" diyerek Allah'ın birliğini ikrar ve ilan etmek.

Tekbir: "Allahu Ekber" diyerek Cenâb-ı Hakk'ın ululuğunu ve büyüklüğünü ikrar ve ilan etme.

Zikirhâne-i âzam: Pek büyük zikir meclisi.

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlûkatı bütün keyfiyâtıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlubumu bana musahhar kıl!.. Kur'ân'a ve imana hizmet için insanların kalblerini Risale-i Nur'a musahhar yap!.. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsn-ü hâtime ver!.. Hazreti Musa'ya (aleyhisselâm) denizi ve Hazreti İbrahim'e (aleyhisselâm) ateşi ve Hazreti Dâvud'a (aleyhisselâm) dağı,

Hüsn-ü hâtime: Güzel âkıbet, imanla hayatını tamamlama.

İhvan: Kardeşler.

İman-ı kâmil: Yüksek, mükemmel iman.

İradet: İrade.

Keyfiyât: Nitelikler.

Müştemilât: Bir şeyin içinde bulunan ona bağlı şeyler.

Teshir etmek: Emri altına almak, itaat ettirmek.

demiri ve Hazreti Süleyman'a (*aleyhisselâm*) cinni ve insi¹ ve Hazreti Muhammed'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) şems² ve kameri³ teshîr ettiğın gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları musahhar kıl!.. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve cehennem ateşinden muhafaza

¹ Bkz.: Bütün bu mu'cizeler hakkında bkz.: Neml Sûresi, 27/16; Enbiya Sûresi, 21/69, 79, 82; Şuarâ Sûresi, 26/63; Neml Sûresi, 27/16; Sebe Sûresi, 34/10,12.

² Peygamber Efendimiz'i tasdik için güneşin batışının bir saat geciktiğine dair bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 4/224; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* 2/404; Kadı İyâz, *Şifâ* 1/284-285.

³ Peygamber Efendimiz'in bir parmak işaretiyle ay ikiye bölündüğüne dair bkz.: Kamer Sûresi, 54/1-2; Buhârî, *Menâkıb* 27; Müslim, *Sıfâtü'l-münâfikîn* 46, 47.

*eyle ve Cennetü'l-Firdevs'te mesûd kıl!
Âmin, âmin, âmin!*

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

وَأُخِرُ دَعْوِيهِمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²

* * *

Kur'ân'dan ve münâcât-ı nebeviye olan
Cevşenü'l-Kebîr'den aldığım bu dersimi,

¹ “Sübhansın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

² “Duaları ‘el-hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn’ (Hamd âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.) diye sona erer.” (Yunus Sûresi, 10/10).

Cennetü'l-Firdevs: Firdevs cenneti, cennetin en yüksek tabakalarından biri.

Münâcât-ı Nebeviye: Hz. Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) ait dualar.

bir ibadet-i tefekkürîye olarak Rabb-i Rahîm'im'in dergâhına arz etmekte kusur etmişsem, kusurumun affı için Kur'ân'ı ve Cevşenü'l-Kebîr'i şefaathçi ederek rahmetinden affımı niyaz ediyorum.

Said Nursî

* * *

İbadet-i tefekkürîye:
Tefekkür tarzında yapılan ibadet.

Rabb-i Rahîm: Sonsuz, sınırsız şefkat ve merhameti ile kullarını terbiye eden Hz. Allah.

**(Lem'alar, On Yedinci Lem'a,
On İkinci Nota'dan)**

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im! Benim sû-i ihtiyârımla ömrüm ve gençliğim zâyî olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacâletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşâhede göre göre gayet süratle, sağa ve sola

Bilmüşâhede: Apaçık.

Dalâlet: Dinden sapma.

Hacâlet: Utanç, utanma.

Hâlık-ı Kerîm: Pek cömert ve kullarına bol bol ihsan eden Yüce Yaratıcı.

Rabb-i Rahîm: Sonsuz, sınırsız şefkat ve merha-

meti ile kullarını terbiye eden Yüce Allah.

Sû-i ihtiyâr: Yanlış seçim yapma, hatalı tercih.

Zâyî olmak: Elden çıkmak, kaybolmak.

Zillet: Aşağılık, horluk, alçaklık.

inhiraf etmeyerek, ihtiyârsız bir tarzda, vefat eden ahbab ve akran ve akâribim gibi kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-ı fânîden firâk-ı ebedî ile ebedü'l-âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır.¹ Ve

¹ Bkz.: “Kabir, âhîret menzillerinin birinci menzlidir. Kişi ondan kurtulabilirse, ondan sonrakiler daha kolaydır. Ondan kurtulamazsa ondan sonrakiler bundan daha zordur, daha şiddetlidir”. Hz. Osman (r.a.) bu hadisin ardından Resûlullah (s.a.s.)’ın şu sözünü de nakletti: “(Ahiret âleminde gördüğüm) manzaraların hiçbiri kabir kadar korkutucu ve ürkütücü değildi!” (Tirmizî, *zühd* 5; İbn Mâce, *zühd* 32; Müsned 1/63.)

Ahbab: Dostlar, sevgililer, sevilenler.

Akârib: Yakınlar, akrabalar.

Akran: Yaşlılar.

Dâr-ı fânî: Ölümlü yurt, dünya.

Ebedü'l-âbâd: Tüken-

mez ebedî hayat.

Firak-ı ebedî: Ebedî, sonsuz ayrılık.

İhtiyâr: Seçme, tercih etme.

İnhiraf etmek: Dönmek, sapmak.

Menzil: Durak, konak.

bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki; hêliktir gider ve fânîdir ölür. Ve bilmüşâhede, içindeki mevcûdât dahi, birbiri arkasından kâfile kâfile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmâreyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im! ¹ كُلُّ أَتٍ قَرِيبٌ

¹ "Her gelecek şey yakındır." Bkz.: İbn Mâce, *mukaddime* 7; Dârimî, *mukaddime* 23.

Dâr-ı dünya: Dünya yurdu.

Fânî: Ölümlü.

Gaddar: Aldatıcı.

Hêlik: Yok olan, helâk olan, mahvolan.

Kat'î: Kesin.

Meftun: Tutkun, vurgun.

Mekkâr: Hilekâr, düzenbaz.

Mevcûdat: Varlıklar.

Nefs-i emmâre: Sürekli günah arzusunda olan nefis.

Yakîn: Kesin bilgi.

görüyorum ki: Yakın bir zamanda ben kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisân-ı hâliyle, rûhumun lisân-ı kâliyle bağırarak derim: El-amân el-amân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımdan hacâletinden kurtar!

İşte, kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle

Dergâh-ı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın huzuru.

El-amân el-amân: "Aman Yâ Rabbî!" anlamında Arapça bir ünlem ifadesi.

Hacâlet: Utanç, utanma.

Hannân: Engin şefkât sahibi Hz. Allah.

Lisân-ı hâl: Davranışların ifade ettiği mana.

Lisân-ı kâl: Dil ile anlaşılan mana.

Mennân: İhsanı pek bol, Yüce Allah.

Teveccüh etmek: Yönelmek.

feryad edip nida ediyorum: El-Amân el-amân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle!

İşte kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyîciler beni bırakıp gittiler. Senin afv u rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşâhede gördüm ki, senden başka melce ve mence yok. Günahların çirkin yüzünden ve mâsiyetin vahşi şeklinden ve o mekânın darlığından bütün kuvvetimle nida edip ediyorum: El-amân el-amân! Yâ Rahmân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Yâ Deyyan!

Afv u rahmet: Af ve rahmet.

Deyyân: Kullarını yaptıklarından hesaba çeken Cenâb-ı Hak.

Halâs etmek: Kurtarmak.

İntizar etmek: Gözlemek, ümit ederek bek-

lemek.

Mâsiyet: İsyan, günah.

Melce: Sığınak.

Mence: Kurtuluş yeri.

Rahmân: Sonsuz ve sınırsız merhamet ve ihsan sahibi Hz. Allah.

Teşyîciler: Uğurlayanlar, yolcu edenler.

Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar, yerimi genişlettir. İlâhî! Senin rahmetin melceimdir ve rahmeten li'l-âlemîn olan Habibin, senin rahmetine yetişmek için vesîlemdir. Senden şekvâ değil, belki nefsimi ve hâlimi sana şekvâ ediyorum.

Ey Hâlık-ı Kerîm'im ve ey Rabb-ı Rahîm'im! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnûun ve abdin hem âsî, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl, hem zelil, hem müsî', hem müsîn, hem şakî, hem

Abd: Kul.

Âciz: Güçsüz, kifâyetsiz.

Alîl: Hasta.

Âsî: İsyan eden.

Câhil: Bilgisiz.

Habib: Allah'ın (c.c.) en çok sevdiği kul.

Mahlûk: Yaratık.

Masnû: Sanat eseri.

Müsî': İtaatsiz, kötülük

işleyen.

Müsîn: Yaşlı, ihtiyar.

Rahmeten li'l-âlemîn: Bütün varlıklar için rahmet olan.

Şakî: Bahtsız, talihsiz, mahrum.

Şekva: Şikâyetçi olma, sızlanma.

Zelil: Hor hakir.

seyyidinden kaçmış bir köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedâmet edip senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine ilticâ ediyor. Hadsiz günah ve hatîatlarını itiraf ediyor. Evhâm ve türlü türlü illetlerle mübtelâ olmuş. Sana tazarrû ve niyaz eder. Eğer kemâl-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen; zâten o senin şânındır. Çünkü Erhamürrâhimîn-sin. Eğer kabul etmezsen, senin kapından

Avdet etmek: Geri gelmek, dönmek.

Dergâh: Huzur, kapı.

Erhamürrâhimîn: Merhamet edenlerin en merhametlisi.

Evhâm: Kuruntular, zanlar.

Hatîat: Günahlar, kaba-hatler, suçlar.

İllet: Hastalık.

İlticâ etmek: Sığınmak.

Kemâl-i rahmet: Mükemmel rahmet.

Mağfiret etmek: Cenâb-ı Hakk'ın kullarının günahlarını affetmesi.

Nedamet etmek:

Pişman olmak.

Şân: İş.

Tazarrû etmek: Tevâzu ile Allah'a (c.c.) yalvarmak.

başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak Mâbûd yoktur ki, ona ilticâ edilsin!..”

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ أَخِرُ الْكَلَامِ
فِي الدُّنْيَا وَأَوَّلُ الْكَلَامِ فِي الْأُخْرَةِ وَفِي الْقَبْرِ:
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ¹

* * *

¹ “Senden başka ilâh yoktur. Sen birsin. Senin hiçbir ortağın yoktur. Dünyada son sözümüz, âhirette ve kabirde de ilk sözümüz şudur: Şehadet ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur; yine şehadet ederim ki Muhammed (s.a.s.) Allah’ın resulüdür.”

Mâbud: Kendisine ibadet edilen.

(Mektubat, Yirminci Mektup'tan)

“Yâ İlâhenâ! Rabbimiz sensin! Çünkü biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden sensin!..

Hem sensin Hâlık! Çünkü biz mah-lûkuz, yapıyoruz...

Hem Rezzâk sensin! Çünkü biz rızka muhtacız, elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren sensin!..

Hem sensin Mâlik! Çünkü biz mem-lûküz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek Mâlik'imiz sensin!..

Abd: Kul.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Mâlik: Sahip.

Memlûk: Kul, köle.

Rezzâk: Yarattıklarının

muhtaç oldukları rızıkları

daima yerinde ve zamanında ihsan eden, Hz.

Allah.

Yâ İlâhenâ: “Ey Yüce İlâhımız!”

Hem sen Aziz'sin, izzet ve azamet sahibisin! Biz zilletimize bakıyoruz, üstümüzde bir izzet cilveleri var. Demek senin izzetinin aynasıyız...

Hem sensin Ganiyy-i Mutlak! Çünkü biz fakiriz. Fakrımızın eline, yetişmediği bir gınâ veriliyor. Demek Ganî sensin, veren sensin!..

Hem sen Hayy-ı Bâki'sin! Çünkü biz ölüyoruz. Ölmemizde ve dirilmemizde, bir dâimî hayat verici cilvesini görüyoruz...

Hem sen Bâki'sin! Çünkü biz, fenâ ve zevalimizde senin devam ve bekânı görüyoruz...

Azamet Büyüklük.

Azîz: Ulu, izzetli, üstün, mutlak gâlip.

Hayy-ı Bâki: Dâimî hayat sahibi, Hz. Allah.

Ganiyy-i Mutlak: Zenginliğin yegâne sahibi, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, Hz. Allah.

İzzet: Aziz olma, yücelik.

Hem cevap veren, atiyeye veren sensin! Çünkü biz umum mevcudât, kâlî ve hâlî dillerimizle dâimî bağırip istiyoruz, niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor, maksudlarımız veriliyor. Demek bize cevap veren sensin!..”

* * *

(Mesnevî-i Nuriye'den)

“İ'lem eyyühe'l-aziz! Acz, nidanın madenidir. İhtiyaç duanın menbaıdır.

Feyâ Rabbî, yâ Hâlıkî, yâ Mâlikî!

Acz: Âcizlik. Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz kudreti karşısında âcizliğini anlama.

Atiyeye: Hediye, lütuf, ihsan.

Feyâ Rabbî: “Ey Yüce Rabbim!”

Hâlî: Hâl, durum ile.

İ'lem eyyühe'l-aziz: “Ey aziz bil ki!” manasında kullanılan bir hitab cümlesi.

Kâlî: Sözlü, söz ile.

Menba: Kaynak.

yâ Mâlikî: “Ey Yüce Sahibim!”

Seni çağırmakta hüccetim, *hâcetimdir*.

Sana yaptığım dualarda uddetim, *fâkatimdir*.

Vesilem, *fıkdan-ı hile ve fakrimdir*.

Hazinem, *aczimdir*.

Re'sü'l-mâlim, *emellerimdir*.

Şefîim, *Habibin (aleyhissalâtü vesselâm) ve rahmetindir*.

Affeyle, mağfiret eyle ve merhamet eyle

Yâ Allah, yâ Rahmân, yâ Rahîm!
Âmîn!”

* * *

Fâkat: Yoksulluk, fakirlik, muhtaç olma.

Fakr: Muhtaçlık. Cenâb-ı Hakk'ın engin ve sonsuz zenginliği karşısında O'na olan ihtiyacını bilme.

Fıkdan-ı hile: Çaresizlik.

Hâcet: İhtiyaç.

Re'sü'l-mâl: Sermâye.

Şefî': Şefaathçi.

Uddet: Hazırlık.

(Sözler, Onuncu Söz'den)

“Ey bizi nimetleriyle perverde eden Sultânımız! Bize gösterdiğin numûnelerin ve gölgelerin asıllarını, menbâlarını göster. Ve bizi makarr-ı saltanatına celbet. Bizi bu çöllerde mahvettirme. Bizi huzuruna al. Bize merhamet et. Burada bize tattırdığın lezîz nimetlerini orada yedir. Bizi zevâl ve teb’îd ile tâzib etme. Sana müştâk ve müteşekkir şu mutî raiyetini başıboş bırakıp idam etme.”

Celbetmek: Çekmek, getirmek.

İdam etmek: Yokluğa mahkum etmek.

Makarr-ı saltanat: Saltanat merkezi.

Mutî: İtaatkâr.

Müştâk: Sevgiliye vuslat arzusuyla yanıp tutuşan.

Müteşekkir: Her hâlde ve durumda şükreden.

Numûne: Örnek.

Perverde etmek: Beslemek, gıda ve iâşesini temin etmek.

Tâzib etmek: Azap etmek, cezalandırmak.

Teb’îd: (Rahmetten) uzaklaştırma.

Zevâl: Yok olma, bitme, kaybolup gitme.

(Sözler, Onuncu Söz'den)

“Yâ Rab! Kusurumuzu affet. Bizi, kendine kul kabul et. Emânetini kabzetmek zamanına kadar, bizi emânette emîn kıl.. âmin!”

* * *

Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler

Beyhakî, Ebûbekir Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); *Delâilü'n-nübüvve*, I-VII, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1985.

Buharî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); *Sahîhu'l-Buharî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâcen-Neysâbü-rî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Kadı İyâz, Ebu'l-Fazl İyâz İbni Musa İbni İyâz el-Yahsubî (v. 544/1149); *eş-Şifâ bi ta'rîfi hukûki'l-Mustafa (s.a.s.)*, [Tahkik: Hüseyin Abdulhamid Nil], Dâru'l-erkam, Beyrut, 1415/1995.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-evsat*, [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefi], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

Karına İndeks

A

alâmet-i fârîka 24
aynelyakîn 71, 83
azamet-i kudret 3

B

berk 18, 21
bulut 15, 18, 19, 21

C

cemâl-i sanat 50
cihâzât 28, 44, 56, 63

E

ecrâm-ı semâviye 7
ehadiyet 2, 26, 41, 48,
59, 70
evâmîr-i rabbâniye 27

F

Fa'âl-ı Hallâk 25

Fa'âlün limâ yürîd 20
Fâtır-ı Kadîr 25, 55
Fettâh-ı Allâm 25
Feyyâz-ı Müteâl 18

H

Hâlık-ı külli şey 30, 72,
85
Hâlık-ı Rahîm 54
Hâlık-ı Rahmân 45
Hannân-ı Mennân 26
haşmet-i rubûbiyet 3
hâtîrât-ı gaybiye 71
hayatın en müntehap hü-
lâsası 63
Hazreti Dâvud 86
Hazreti İbrahim 86
Hazreti Musa 86
hitâbât-ı sübhâniye 29
Hüdhüd-ü Süleymanî 65
hülâsatü'l-hülâsa 73

İ

ibadet-i tefekkürîye 89
 îcaz 3
 ihsânât-ı ilâhiye 29
 ilhâmât 70, 71
 ilmelyakîn 72, 80, 83
 İmam-ı Mübîn 76
 imanın gözüyle 6
 ism-i Hakîm 6
 istihracât 70

K

Kâdir-i külli şey 45
 Kadîr-i Zülcelâl 14, 21,
 38
 kâinatın en müntehap
 neticesi 63
 kâinatın hülâsası olan
 zîhayat 69
 Kelb-i Ashab-ı Kehf 65
 keşfiyât 69, 80
 Kitab-ı Mübîn 76

L

letâfet 47
 levâzımât 44
 Levh-i Mahfuz 76
 Levh-i Mahv ve İsbat 17

lisan-ı hâl 13, 53, 67
 lisan-ı kâl 16, 54, 67

M

mahşer-i acâib 19
 Mâlik-i yevmi'd-dîn 62
 menba-ı acâib 33
 Müdebbir-i Hakîm 55
 Mürebbi-i Rahîm 55
 müşâbehet 8, 48
 müşahedât 69, 80
 musahhariyet 27
 Mutasarrıf-ı Fa'âl 18
 müteşâbih 24
 mütenevvî 25, 35, 41
 muvâfakat 48

N

Nâka-yı Salih 65
 numûne-i haşir 20

O

ordugâh-ı zemin 29

R

ra'd 18, 21
 ra'dât 16
 Rabb-i Rahîm 45, 89,
 90, 92

Rabbu'l-berri ve'l-bahr
32

Rahmân-ı Rahîm 62, 81

Rezzâk 26, 31, 34, 98

Rezzâk-ı Zülcelâl 31

rubûbiyet 1, 7, 16, 49,
59, 31, 42, 43,
66, 74, 80

S

Sâdiku'l-va'di'l-Emîn 62

Sâdiku'l-va'di'l-Kerîm 81

saltanat-ı ulûhiyet 9,
11, 51

Sâni-i Hakîm 24, 54

sıfât-ı kudsiye 56, 71, 72

sikke-i fitrat 58

sulfato 40

T

tahavvül 22

tebeddül 22

tecelliyât-ı rubûbiyet 29

V

Vâcibü'l-vücûd 12, 25,
36, 48, 71

vahdâniyet 1, 8, 49, 70

vahdet-i idare 41, 58

vahdet-i nev'iyе 58

vahdet-i tedbir 41, 58

Vâhid-i Ehad 12, 25

vâhidiyet 59

Vehhâb-ı Rezzâk 26

vücûb-u vücûd 1, 2

vüs'at-i rahmet 3, 17

Y

yağmur 15, 16, 18, 19,
21

yakîniyet 3

yıldız 8, 12

Z

zaafiyet 23

Zât-ı Akdes 32, 68

Zât-ı Rahîm 51

zîhayatın hülâsası olan
insan 69

zîruhun en müntehap
kısmı 63

zîşuurun en câmîi 63